

Стащук О.В.,

д.е.н., професор кафедри фінансів,

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Панчук А. В., Лесик В. Г.,

студентки 2 курсу факультету економіки та управління,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Інфляція негативно впливає на суспільство. Економічна ситуація погіршується: виробництво скорочується; кошти переміщуються з виробництва на проміжні операції та торгівлю з швидким оборотом капіталу, високими прибутками та легким ухиленням від податків; розширюється поле спекуляцій; кредитні операції обмежуються; фінансовий стан країни знижується. Цей негативний соціально-економічний наслідок інфляції змушує уряди проводити певну економічну політику. Держава завжди надавала великого значення регулюванню грошового обігу. Антиінфляційна політика включає різноманітні монетарні та бюджетні заходи, податкові заходи, стабілізаційні програми, заходи з регулювання доходів і розподілу.

Термін «антиінфляційна політика» тісно пов'язаний із контролем над інфляцією. Дж. М. Кейнс та його послідовники вважали, що збільшення пропозиції грошей в обігу призведе до зростання попиту. Якщо попит впливає на збільшення пропозиції, це призводить до збільшення виробництва товарів і збільшення інвестицій у суміжні галузі без підвищення цін. Переміщення капіталу з однієї галузі в іншу дозволить тримати інфляцію під контролем [1].

Розрізняють антиінфляційну стратегію, яка включає цілі та методи довгострокового характеру, й антиінфляційну тактику, орієнтовану на короткострокові результати.

Першим елементом антиінфляційної стратегії є спочатку зниження дезінфляційних очікувань економічних суб'єктів шляхом боротьби з неконтрольованою інфляцією. Другий елемент — довгострокова грошова політика, що передбачає приведення зростання грошової маси до зростання ВВП країни.

Третя складова – збалансована бюджетна політика.

Антиінфляційні тактика розроблені таким чином, щоб мати сильний, але короткостроковий ефект, спрямований на зменшення поточного інфляційного тиску [1].

Підходи антиінфляційної політики обираються в порядку пріоритетності. Якщо стоїть завдання запобігти економічному зростанню, то проводиться дефляційна політика, а якщо мета — стимулювати економічне зростання, перевага надається політиці доходів.

Споживча інфляція України у березні 2022 р. суттєво прискорилося: споживчі ціни зросли на 4,5% порівняно з лютим та на 13,7% порівняно з березнем минулого року [3]. Фактично, лише за 1 місяць війни вартість споживчого кошика українців зросла на суму, що відповідає річному плану зростання індексу споживчих цін.

В умовах війни монетарний режим із таргетуванням інфляції не є ефективним інструментом для запобігання зростанню цін. Монетарна трансмісія може передавати імпульс грошово-кредитній політиці, лише якщо підприємства працюють, а добробут населення дозволяє їм реагувати на зміни процентних ставок і формувати поведінку споживачів у відповідь на них.

З іншого боку, з початком війни немонетарні фактори значно посилюють свій вплив на динаміку інфляції в Україні. Загострення проблем з безпекою та логістикою призвели до подорожчання продуктів харчування, ліків, палива та транспортних послуг. Так, лише за березень:

- продукти харчування подорожчали на 6,4% (в річному вимірі +19,6%);
- фармацевтична продукція – на 7,7% (в річному вимірі +13,0%);
- автомобільне паливо – на 7,7% (в річному вимірі +30,0%);
- транспортні послуги – на 2,6% (в річному вимірі +20,3%) [3].

Варто зазначити, що монетарні стимули більше не можуть змінити ставлення людей і підприємств до споживання та інвестицій. Постійні руйнування об'єктів критичної інфраструктури стримують постачання товарів і ускладнює логістику, що неминуче впливає на прискорення інфляції.

У цьому випадку здатність генерувати антиінфляційні монетарні імпульси значно послаблюється. У воєнний час відносна стабільність цін може бути більш

ефективно досягнута шляхом тимчасового адміністративного контролю над цінами, валютних обмежень і квот на продаж. Слід враховувати, що в результаті військових дій руйнується виробничий потенціал національної економіки та падає і, без того низький, рівень доходів населення.

Отже, антиінфляційна політика країни передбачає встановлення інфляційного контролю та досягнення прийнятного рівня інфляції. У боротьбі з інфляцією важливим завданням є подолання економічного спаду, кризи неплатежів, скорочення інвестиційної діяльності та формування стабільної ринкової інфраструктури. Антиінфляційна політика включає демонтаж і регулювання існуючих монополій, стимулювання конкуренції у сфері виробництва та послуг тощо. Величезні втрати соціального капіталу та виробничих можливостей визначили характер післявоєнної поведінки українського населення та підприємств. За такого сценарію поспішне повернення до моделі повністю цільової інфляції призведе до пригнічення ділової активності, обмеженого зростання виробництва та стабільно високого безробіття. Тим часом основна проблема інфляції залишається невирішеною. Тому основні зусилля післявоєнної монетарної політики слід зосередити на сприянні розвитку фінансового посередництва та грошових переказів з метою якомога ширшої інтеграції грошових ресурсів у роботу реальної економіки. Це стимулюватиме підприємницький ентузіазм, покращить рівень зайнятості та поступово відновить ефективність каналів грошових переказів, що, у свою чергу, сприятиме посиленню середньострокової антиінфляційної ефективності інструментів монетарної політики.